

M x V = P x Y

*En dynamisk ligevægtsmodel
 Det verdensomspændende præsteskabets trosindhold
 Kernen i modernismens essensmysticisme
 Undfanget mellem opdagelse og opfindelse
 Milton Friedmanns realitet
 (Kommentar uge 1, 2012)*

Idealet bag det moderne oplysningsprojekt bygger på forestillingen om det statiske, atidslige og uforanderlige udgangspunkt, der kan bruges til at forklare og forudsige fremtiden, udviklingen frem mod de kommende lyksaligheder. Det drejer sig ideelt set om at forstå de atidslige mekanismer og lovmæssigheder, der forklarer udviklingen, og som man må bøje sig for, hvis man vil se, hvordan fx det frie marked, den globale markedsmekanisme, af sig selv vil skabe global velstand og lykke. Det handler om, at hvis bare man lader det, der gør det, der er, til det, som det er, udfolde sig i overensstemmelse med sig selv, så kommer det sande og gode til udtryk og udvikler sig som det, det er, altså sandt og godt. Det handler om, at markedet er det sande og det gode, som af sig selv gør verden til den bedste af alle mulige verdener, hvis bare man ikke forhindrer det i at udvikle sig i overensstemmelse med sin egen gode og sande form for iboende natur.

Økonomerne, vor tids præsteskab, tror på mekanismen. De ser det som deres fornemme opgave at definere, afgrænse og beskytte markedets sande mekanismer, således at der ikke kommer forurening og illegitime former for indblanding ind i denne fantastisk smukke og enkle form for dynamisk ligevægtsmodel, essensen i det der er det sandt frie marked. Det drejer sig om at være ren i troen, beskytte og fremme det sande, så det kan komme til sin ret, udfolde sig, uden perverterende og kættersk indblanding.

Denne uge og de kommende ugers kommentarer vil komme til at handle om selve den formel (med hjælpehypoteser og efter hånden rigtigt meget skidt til maskineriet), der figurerer som kernen i den sejrende livsstils trosindhold, dvs. den matematiske model, som frimarkedstænkerne, markedsfundamentalisterne, monetaristerne, tror på.

M x V = P x Y

Selve formelen, der figurerer centralt i den moderne økonomiske teori, er kort, simpel og smuk. Der er i det korte rene udtryk ikke umiddelbart meget overflødig til stede. Den er som den selvgenererende og genkendelige mekanisme i en fraktal, det der gør hele ordenen til en perfekt orden, det, der falder som kernen i ordenen uden at lade sig begrænse til et og kun et punkt i ordenen, netop fordi den lader sig genkende over alt i mønsteret, der gentager sig i det store og det små

uden at være mere centralt i overensstemmelse med sig selv et sted end noget andet sted. Formlen er det enkle smukke og universelle udtryk for markedet, det essentielle i markedet. Derfor kommer man let til at holde meget af den.

Hele øvelsen går på at lade mekanismen, som formelen, funktionen, er udtryk for, komme til udfoldelse, netop fordi den er udtrykket for den sande udvikling frem mod den bedste af alle verdener. Den står for det rene, udgangspunktet for at kunne identificere alle de forhold i verden, der gør, at man må sige, at verden langt fra er god nok til markedet endnu. Der er mange forurenende og perverterende forhold i virkeligheden, som straks bliver synlige i kontrasten til markedets renhed, og det gør ondt på enhver rettroende at forholde sig til virkeligheden, når først markedets renhed har afsløret sit sande væsen. Vi må derfor fordømme verden. Verden er endnu ikke god nok til økonomien, i dens rene form. Vi må opdrage verden, lutre den, belære den, sørge for at den indordner sig i forhold til de mekanismer, der er det essentielle udtryk for udviklingen. Det er vi mange, der mener. Faktisk behøver jeg slet ikke nævne navne her, selv om jeg allerede har brugt det vigtigste i overskriften.

Forkortelserne for de fire faktorer (den matematiske funktions variabler), der indgår i den matematiske funktion, formelen, er følgende:

M = Pengemængde

V = Omsætning/hastighed

P = Priser

Y = Produkt

Faktorerne er selvfølgelig ikke helt enkle og entydige hver for sig, og der er trods alt nok heller ikke ret mange økonomer, der ikke har deres helt egne variationer over emnerne, faktorerne, variablerne her hver især, lige som de indbyrdes synergier kan vægtes forskelligt, før og i deres funktion i selve formelen. Men modellen, som formelen udtrykker så smukt, er i sig selv det nærmeste man kommer kernen i troen på markedet, det økonomiske system.

Udfordringen, som den melder sig til forskellige tider, består i at forklare særligt en af de faktorer, der indgår i formelen ud fra resten, eller rettere, den vigtigste udfordringen er at forstå, hvordan man forklarer selve produktet, tilvæksten, den faktuelle tilvækst i økonomisk forstand under forskellige omstændigheder. Det er nemlig her, at de troende, økonomerne, vor tids præsteskab afslører indholdet i den sande tro. Den økonomiske vækst, BNP'et (hvis vi orienterer os på nationalt plan, hvad der kan være historiske og praktiske grunde nok til ikke at gøre længere), eller nettoproduktet, hvis man begynder at skelne mellem "reel tilvækst og pålydende værditilvækst", er det man forsøger at definere og forstå betingelserne for. Denne (indrømmet lettere diffuse) værdi kan ikke blive stor nok, netop fordi den pr. definition er indført som udtryk for selve meningen i tilværelsen, den verden der så bare har at indordne sig i forhold til dette mål for mening. Virkeligheden har sin berettigelse, for så vidt som den er befordrende for den værdi, der figurerer som Y i funktionen, formelen. Alt andet er kættersk, fx det uproduktive og lykkelige liv, der lader sig praktisere i kraft af andre former for økonomi og udveksling end det pengeøkonomiske. Lykkelige mennesker er en simpel uting i

økonomisk forstand. De er nemlig tilfredse, og det er katastrofalt for den økonomiske vækst.

I formel matematisk forstand er det muligt at regne sig til Y, M, V eller P ved at indføre værdier for de andre faktorer i funktionen, hvorved man rent matematisk kan komme frem til en talværdi for den faktor/variabel, der skal beregnes, forudsiges, forklares matematisk.

Spørgsmålet, om hvordan man fremmer Y, er altså det, der påkalder sig mest opmærksomhed. Men alle formlens faktorer kan selvfølgelig isoleres og bestemmes matematisk i kraft af funktionen, hvis man bare har en talværdi for de tre andre at sætte ind i funktionen.

Det er muligt at skrive det ind i et regneark, hvor man så kan lege lidt med forskellige værdier, variationer over sammenhængen mellem priser (P), pengemængder (M), omsætningshastighed (V) og produktion (Y).

$$(M \times V) / P = Y$$

$$(M \times V) / Y = P$$

$$(P \times Y) / V = M$$

$$(P \times Y) / M = V$$

Ex: $(M \times V) / P = Y$

- Der indsættes værdier for P, V og M. Ved indsættelsen af tallet 1 i stedet for disse værdier, bliver Y også 1.

- Hvis man lader priserne og pengemængden forblive 1, hvor omsætningen sættes i vejret, til 2 fx, vil det føre til en tilsvarende forøgelse af produktet Y.

- Hvis priserne forbliver 1, hvor både pengemængden og omsætning sættes til 2, fører det til en forøgelse af produktet Y til 4. Men hvis priserne så også sættes op til 2, så er vi tilbage ved 2 i Y igen.

Det er mageløst konsekvent og smukt, men åbner dog alligevel for mange spørgsmål, som man så har beskæftiget sig med over mange år de to største fløje inden for den økonomiske videnskab imellem.

De såkaldte keynesianere tager udgangspunkt i John M. Keynes økonomiske teori, der blev lagt til grund for New Deal-politiken i USA i løbet af trediveerne, og som fik æren for, at den store depression faktisk var nogen lunde overvundet i den del af verden, ved anden verdenskrigs udbrud. Denne politik gik ud på at forøge efterspørgslen i samfundet ved at forøge pengemængden. Det skete ved at den amerikanske stat kørte med store ufinansierede underskud på statsbudgettet, der blev brugt på investeringer i fx infrastruktur og andre offentlige aktiviteter. Den øgede pengemængde skabte efterspørgsel og omsætning, dvs. et højere amerikansk BNP og på den måde kom USA ud af den store depression, imens resten af verden havde travlt med så meget andet.

Nu kan man sige meget om krig og mennesker. Ingen af delene passer ind i formelen. Så vi springer lige anden verdenskrig over og frem til 1970'erne, hvor Friedman, der ellers var keynesianer, blev fader til monetarismen.

Det, som man så i 1970'erne, var store underskud på diverse staters budgetter og alligevel stagnerende stigninger i produktionen med deraf følgende faldende beskæftigelse m.m.

Nu var det sådan, at både Friedmann og Keynes sådan set troede på formelen og på Y som meningen med tilværelsen. Friedmann inddrog bare det, belært af historien, at staterne ikke kunne få Y op ved at køre med underskud og en lempelig pengepolitik i al evighed. For det førte bare til prisinflation især på lønarbejde og det der skabes i lønarbejdsinstitutionen. Man kan sige, at monetarismen tilføjede en lille hjælpehypotese til formelen, nemlig den at øget pengemængde fører til inflation på lidt længere sigt, så selv om det måske umiddelbart virker befordrende for udviklingen, så holder den ikke på sigt.

Statens rolle i forhold til det fri marked skulle derfor begrænses til det absolut minimale. Staten skulle sikre den private ejendomsret og sørge for en stabil mængde af penge på markedet, dvs. bekæmpe inflationen og sørge for at der kun var den nødvendige mængde af likviditet i markedet, dvs. købekraft. Så skulle markedet nok sørge for udviklingen.

Siden er hans udgave af den økonomiske teori blevet meningen med tilværelsen i den vestlige verden. De forhold, der eksplicit figurerer som tema for teoriens beskrivelser, selve problemstillingen, at få markedet i sig selv til at virke på hans måde, har dog blokeret for opmærksomheden omkring andre temaer, som så måske alligevel har virket som den egentlige motivation bag den politik, der er blevet ført.

Inflationsbekæmpelse er fx ikke bare inflationsbekæmpelse. Det vidner begrebet finansboble om, noget der bruges hyppigt i øjeblikket, hvor man i bagklogskabens ulideligt skarpe lys kan se, at det, der siden begyndelsen af 1980'erne kognitivt har figureret som økonomisk vækst med kun få mindre afbræk, måske snarere skal betragtes som en fortsat inflationsboble i priserne på kapital. Boblen ser ud til at være sprunget et par gange siden, men mest påfaldende i 2007 til 2012 og videre frem.

Det er ikke sikkert, at vi altid taler om det, der er vigtigst, det der virkelig optager og udfordrer. Og dybest set, så er der i hvert fald nogle grupper i den vestlige verden, der har været mere optaget af, at deres kapitalværdier skulle fortsætte med at stige i pris og af at den vestlige verdens valutaer ikke skulle miste købekraft i forhold til udlandet end andre grupper har været i samme periode. Det har man ikke talt så meget om, fordi det ikke handler om det rene marked. Interesserne, som de knytter sig til kapitalværdierne, er nemlig ikke at indskrive i det rene marked, de tilhører ikke markedet, men nogle bestemte aktører på markedet, som godt nok er helt legitime i forhold til den distinktion mellem legitime og illegitime aktører på markedet, som monetaristerne, tilhængerne af den gældende udgave af det rene marked, har indført. Men det komplicerer især det politiske liv alt for meget, hvis dem, der ikke identificerer sig selv som mere eller mindre entreprenante indehavere af diverse kapitalværdier, begynder at fokusere helt unødigt

meget på, at forholdet mellem lønindtægt, overførselsindkomster og de arbejdsfri former for kapitalindkomst har skubbet sig over til fordel for de arbejdsfri indtægter i perioden.

Men nu er det altså et problem, at man har husket at glemme at fortælle, at inflation i priserne på kapitalværdierne også er inflation, fuldstændigt lige så meget som inflation i priserne på lønarbejde og lønarbejdsinstitutionens produkter er. Derfor er det så svært at forstå, at der har været gigantiske inflationsrater i priserne på kapital siden ”inflationsbekæmpelsen” blev institutionaliseret i det politiske system og defineret som det primære hensyn i penge og finanspolitikken.

Den dagsorden, som man har forfulgt under dække af at ville det rene marked, den rene tro, er fortsatte prisstigninger på vestlig kapital, fordi det var ensbetydende med fortsat stigende købekraft i forhold til udlandet, hvor produktionen er flyttet ud i mellemtiden. Noget som næsten alle i den vestlige verden har husket at gå ind for.

Med monetarismens vedtagelse rundt om i de vestlige lande, der sørgede man for, at udstedelsen af de forskellige valutaer var betinget af kapitalværdierne eller at udstedelsen af penge i hvert fald ikke førte til fald i kapitalværdierne. Og man var meget omhyggelig med at gøre opmærksom på, at vi alle er lige for markedet i dets rene form. Det er da også sandt, sådan helt principielt. Mere konkret er det bare sådan, at nogle har, hvor andre ikke har noget som helst. Det kan man dog ikke inddrage i den rene teori, for så bliver det alt for indviklet.

Vi ser nu at inflationen i kapitalværdierne er standset. Grundlaget for belåning og udstedelse af penge som lån i fast ejendom og andre former for kapitalværdi er vigende. Fx er der 250 000 danske husejere, der ligger inde med et hus, som de har givet mere for end det er vurderet til i dag. Det kan vi alle sammen være enige om ikke er godt for markedets Y værdi.

D.3/2 2012 sendte DR2 en udsendelse, der havde den oprindelige titel ”Inside job”. Den fokuserede på den pågående finanskriser med særlig vægt på den liberalisering, der er sket af finanssektoren.

Udsendelsen gjorde meget ud af at fokusere på den sammenspisthed, der er mellem finanssektoren, dens lobbyister, den økonomiske forskning, forsikringsbranchen og det politiske system i det hele taget. Og den fremdrog også helt korrekt vidnesbyrd om den form for tro på det frie marked, som lever i disse kredse. Men den var mere end nødvendigt fokuseret på at placere skylden hos enkeltindivider og institutioner. Den var med andre ord moralsk. Og det kan jo ikke bruges til noget som helst i økonomisk videnskabelig forstand.

Finansboblen bør i ren videnskabelig forstand få os til at genopdage visdommen i, at inflation ikke er udtryk for økonomisk tilvækst. Det, at købekraften har akkumuleret sig hos nogle i de sidste mange år og at valutaen har bevaret sin værdi i forhold til udlandet, det er langt fra ensbetydende med at verden er blevet rigere af den grund. Og det er en pointe, der slet ikke falder uden for den rene tro.

Faktisk er der blevet sat rigtigt mange penge i verden her hos os, og de har givet os købekraft, andre dele af verden har været ude efter disse penge, købekraft, og det har afstedkommet store bevægelser af også reelt indhold i verdensøkonomien. Men inflation har der været, og den har været stor. Nu er den væk, og vores købekraft forsvinder på et tidspunkt hvor den egentlige produktion er flyttet væk for længst. Arbejdsløsheden kommer igen med fornyet styrke, fordi der ikke engang er råd til al den kreative overflødighed, der har omgivet markedet med påskud for at skrive regninger ud. Markedet fattes altså penge, nogle steder mere end andre. Dvs. i Tyskland er der rigeligt med penge, men i EU's randstater der mangler penge i en grad, som man skal helt tilbage til trediverne for at se paralleller til.

Det store spørgsmål er imidlertid, om værditilvæksten her hos os i det store og hele ikke blot har været udtryk for prisinflation på kapitalværdierne og deri fundet "kunstig" forøgelse af købekraften i forholdet til udlandet. Og at den udvikling vi kommer til at se frem over, måske kommer til at handle om, at andre bare kan lave deres egne penge, droppe eksporten til os, fordi de har deres egne!

I næste uge skal vi have fat i noget mere kættersk visdom. Noget mere af det, som virkeligheden har at byde på, og som beviser at virkeligheden og det sande marked måske i al evighed vil være at betragte som inkommensurable størrelser, to former for realitet, der dybest set skal holdes skarpt adskilt, hvis freden skal bevares. Men vi vil fortsætte med at behandle formelen i mange uger frem over. Den er mindst lige så interessant som andre former for moderne religion.

Mvh. Steen
Odense d. 8/1 2012